

Гуменний В.Д., доктор сільськогосподарських наук ©
Інститут сільського господарства степової зони НААН України

ВІДТВОРЕННЯ У СТАДІ ЛОКАЛЬНОЇ СІРОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОРОДИ

Викладено результати досліджень сучасного гурту малочисельної популяції локальної сірої української породи племінного заводу дослідного господарства „Поливанівка” Дніпропетровської області. Встановлено, що за умов тривалого чистопородного розведення у закритому стаді сіра українська порода зберегла породні особливості: пристосованість до місцевих умов, дрібноплідність ($26,8 \pm 2,1$ кг) і високі показники відтворної здатності (сервіс – період $56,4 \pm 2,9$ дні, міжотельний період – $338,3 \pm 5,6$ днів, індекс плідності 50,9).

Ключові слова: біологічне різноманіття, порода, популяція, генофонд, відтворювальна здатність.

Продовольчою і сільськогосподарською організацією ООН – ФАО (Food and Agricultural Organization – FAO) у 1992 році, на Всесвітньому саміті у Ріо – де – Жанейро 167 країнами, включаючи і Україну, було підписано рішення Міжнародної Конвенції зі збереження біологічної різноманітності, яке 27 листопада 1994 року ратифікувала Верховна Рада України. Документом передбачено захист країною генетичної різноманітності домашніх тварин, що є одним із найважливіших завдань, яке стоїть перед людством на перші десятиріччя поточного сторіччя. Національна доповідь України, про збереження біологічного різноманіття, ставить пріоритетним завдання на період до 2015 року, підвищення ролі сільського господарства у підтримці біорізноманітності та сприяння у справі збереження та збільшення вкладу місцевих генетичних ресурсів тварин у виробництво продовольства і сільськогосподарської продукції.

Відповідно до положень Закону України «Про племінну справу у тваринництві» (стаття 6), складовою частиною племінної справи у тваринництві є збереження генофонду існуючих, локальних і зникаючих вітчизняних порід, забезпечення генетичного різноманіття та впровадження у виробництво науково-технічних досягнень з питань генетики і селекції тварин. За останній час у світі, в зв'язку із глобалізацією економічних, суспільних, технологічних та інших відношень, намітилась тенденція до уніфікації порід тварин, які розводяться.

В Україні цей процес ускладнився переходом до нових форм власності і зниженням економічної активності у аграрному секторі. Одночасно порушено контроль за генетичними потоками племінних (підконтрольних) ресурсів, зменшено кількість поголів'я, що привело до втрат ряду цінних у племінному відношенні тварин та забезпечило інтенсивне перетворення генофондів

існуючих стад та популяцій. Завдяки цьому, у певній ступені була порушена внутрішня популяційна структура вітчизняних порід. Деякі із них опинились на межі зникнення через свою неспроможність до конкуренції із активно проникаючими на ринок сучасними, так званими комерційними породами. Виникла загроза зникнення локальних порід.

Збереження в нинішніх умовах генофондових стад вітчизняних порід у цілому, і зокрема аборигенної сірої української породи є одним із першочергових завдань. Необхідність подальшого збереження обумовлюється тим, що сіра українська порода має унікальні господарсько – корисні ознаки: запас високої генетичної стійкості, витривалість, подовженість продуктивного використання, пристосованість до умов утримання, легкі отелення, підвищення активності життєвих функцій приплоду, дрібноплідність та стійкість проти захворювань. Ці ознаки можуть бути використані у селекційно – племінній роботі зі створення нових порід, породних груп та поліпшенні існуючих [1 - 8]. У зв'язку із цим, нами було поставлено завдання проаналізувати сучасний стан відтворної здатності та плодючості маточного стада племзаводу сірої української породи, як одного із заходів його збереження.

Матеріали і методи досліджень. Дослідження проводилися у племінному заводі дослідного господарства "Поливанівка". Об'єктом досліджень було маточне та ремонтне поголів'я сірої української породи. У теперішній час кількість поголів'я у породі складає менше 900 голів, що ставить її на межу зникнення і потребує розробки термінових діючих заходів, направлених на її збереження. Станом на перше січня 2011 року у племінному заводі налічувалось всього 765 голів сірої української худоби, із них 226 корів 71 нетель. За 2010 рік було отримано 95 телят на 100 корів. Поголів'я утримується за прийнятою у господарстві технологією м'ясного скотарства.

Відтворну здатність досліджували у всі пори року. За показниками репродуктивної функції маточного та ремонтного поголів'я обраховували наступні дані (дати отелень, осіменіння, кількість отелень, відтворювальну здатність за КВЗ, сервіс – період, міжотельний період, вік першого отелення, індекс плодючості). Вивчали термін прояву першої охоти після отелення, вік плідного осіменіння та отелення, тривалість тільності, частоту легких та важких отелень за загальноприйнятими методиками. Легкими отеленнями вважали ті, які проходили без допомоги, а важкими – з наданням допомоги обслуговуючим персоналом. Коефіцієнт відтворної здатності корів визначали за загальноприйнятою формулою:

$$КВЗ = \frac{365}{\text{тривалість міжотельного періоду}}$$

Збір облікових матеріалів проводили за даними первинного зоотехнічного, бухгалтерського, та племінного обліку (ф. 1 – мяс. – 10 мяс.), журналів штучного осіменіння.

Математичне опрацювання одержаних матеріалів проводили на ПК із використанням програмного забезпечення „Microsoft Office 2000”, програми

„Excel 2000” компанії „Microsoft”. Біометричне опрацювання даних проводили методом варіаційної статистики за методикою М.О. Плохинського [9].

У господарстві годівля худоби проводиться за встановленими раціонами, які складаються із наявних, заготовлених кормів. Витрати кормів на одну голову із приплодом на підсисі складають 40 – 47 ц к.од. на рік. На 1 голову молодняку старше 8 – ми місячного віку, після відлучення, витрачають за рік 27 – 29 ц к. од. Раціони годівлі гурту тварин складаються за нормами ВІТа (О.П.Калашніков, 1985).

Результати досліджень. Встановлено, що тривале чистопородне розведенні у невеликому закритому стаді сірої української породи дає можливість зберегти основні специфічні особливості тварин: пристосованість до місцевих умов, дрібноплідність і високі показники відтворної здатності (таблиця 1).

Таблиця 1.

Відтворна здатність телиць і корів сірої української породи

Показники	M ± m	Cv %	lim
Вік: ефективне парування, міс при першому отеленні, міс	17, 6 ± 0,5 26,9 ± 0,6	14,8 15,4	16 ÷ 20 25 ÷ 30
Тривалість: тільності, днів	281,9 ± 2,2	14,2	278 ÷ 284
сервіс – періоду, днів	56,4 ± 2,9	21,5	47 ÷ 74
міжотельного періоду, днів	338,3 ± 5,6	18,2	331 ÷ 384
Індекс плідності за Дохі	50,9	-	42 ÷ 47
КВЗ	1,078	-	0,80 ÷ 0,86
Жива маса новонароджених телят, кг	26,8 ± 2,1	14,5	23 ÷ 37
Запліднюваність після 1 – го штучного осіменіння, %	68,0	-	-
Індекс запліднення	1,6	-	1,4 ÷ 1,7

Для характеристики відтворної здатності тварин, нами розрахований індекс плідності. Якщо „M“ більше, або дорівнює 48, то плідність вважається доброю, а при 41 – 47 – середньою, менше 41 – низькою. За нашими матеріалами, плідність корів – середня. Нами був розрахований коефіцієнт відтворної здатності (КВЗ). У корів із високою відтворною здатністю цей показник наближався до одиниці. У сірих українських корів коефіцієнт відтворної здатності становив – 1,078; lim – 0,80 ÷ 0,86, що свідчить про добру плодючість. Важливим показником, що характеризує відтворну здатність корів, є запліднюваність після першого осіменіння M ± m – 68,0; lim - 58 ÷ 72, та індекс запліднення (кількість осіменінь на одне плодотворне осіменіння) – M ± m – 1,6; lim – 1,4 ÷ 1,7. За цими показниками, відтворна здатність маточного поголів'я сірої української породи вважається задовільною.

Аналіз перебігу отелень, живої маси новонароджених телят показує, що отелення у корів, як правило, легкі без надання сторонньої допомоги. За 2010 рік по стаду племінного заводу сірої української породи отримано 251 голову

молодняку. Вихід телят на 100 корів склав 95 %.

Висновки:

Показники відтворної здатності маточного та ремонтного поголів'я сірої української породи досить високі, що свідчить про можливість породи зберігати характерні для неї господарсько-корисні ознаки та добрі акліматизаційні якості.

Література

1. Шмальгаузен И.И. Факторы эволюции. Теория стабилизирующего отбора. – М.: Наука, 1969. – С.451.
2. Эйсер Ф.Ф. Использование и совершенствование серого украинского скота // Каталог животных серой украинской породы крупного рогатого скота. – К.: Урожай, 1986. – С.3 – 5.
3. Алтухов Ю.П. Генетические процессы в популяциях / – М.: Наука, 1989. – С. 328.
4. Колесник Н.Н. Генетика живой массы скота / К.: Урожай, 1985. – С. 183.
5. ФАО. Учебный пакет. Поддержка развития доклада страны при подготовке первого доклада по состоянию мировых генетических ресурсов животных. 2001. – 218 с.
6. Зубець М.В., Буркат В.П., Мельничук Д.О., Костенко О.І., Мельник Ю.Ф. та ін. Доповідь про стан генетичних ресурсів тваринництва України. – К., 2003. – 72 с.
7. Гузев І.В., Чиркова О.П. Методика збереження генофонду локальних порід у закритих популяціях // Методики наукових досліджень із селекції, генетики та біотехнології у тваринництві. – К.: Аграрна наука, 2005. – С. 14 – 21.
8. Доротюк Е.М., Гуменний В.Д. Стратегія селекції та технології м'ясного скотарства: Зб. наук пр. „Підвищення продуктивності с.- г тварин.” – Т. 15. – Х. – 2005. – С. 26 – 30.
9. Плохинский Н.А. Руководство по биометрии для зоотехников. – Москва: Колос, 1969. – 256 с.

Summary

The results of researches of modern group of littlenumeral population of the local Grey Ukrainian breed of pedigree factory of experimental farm of „Polivanivka” of the Dnepropetrovsk area are expounded. It is set that at the terms of the protracted of pure breed breeding in the closed herd the Grey Ukrainian breed saved pedigree features: adjusted to the local terms, fetal weight ($26,8 \pm 2,1$ kg) and high indexes of the reproduced ability (service is a period $56,4 \pm 2,9$ days, intercalving period – $337,9 \pm 5,6$ day).

Стаття надійшла до редакції 29.04.2011